

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Ranta, T. & Martikainen, S. (2018) Hyvät käytännöt ehkäisevät väkivaltaista radikalisoitumista. Turvallisuus & riskienhallinta 33:3, 39-42.

Teksti **Tiina Ranta** ja **Soili Martikainen**

*Artikkelin kirjoittajat ovat
 Laurea-ammattikorkeakoulun
 turvallisuusjohtaja
 Tiina Ranta ja
 lehtori, tekniikan tohtori
 Soili Martikainen.*

Tiina Ranta

Soili Martikainen

Oppilaitosten ja korkeakoulujen tulisi oppia tunnistamaan vakavaa huolta herättäviä ilmiöitä

Hyvät käytännöt ehkäisevät väkivaltaista radikalisoitumista

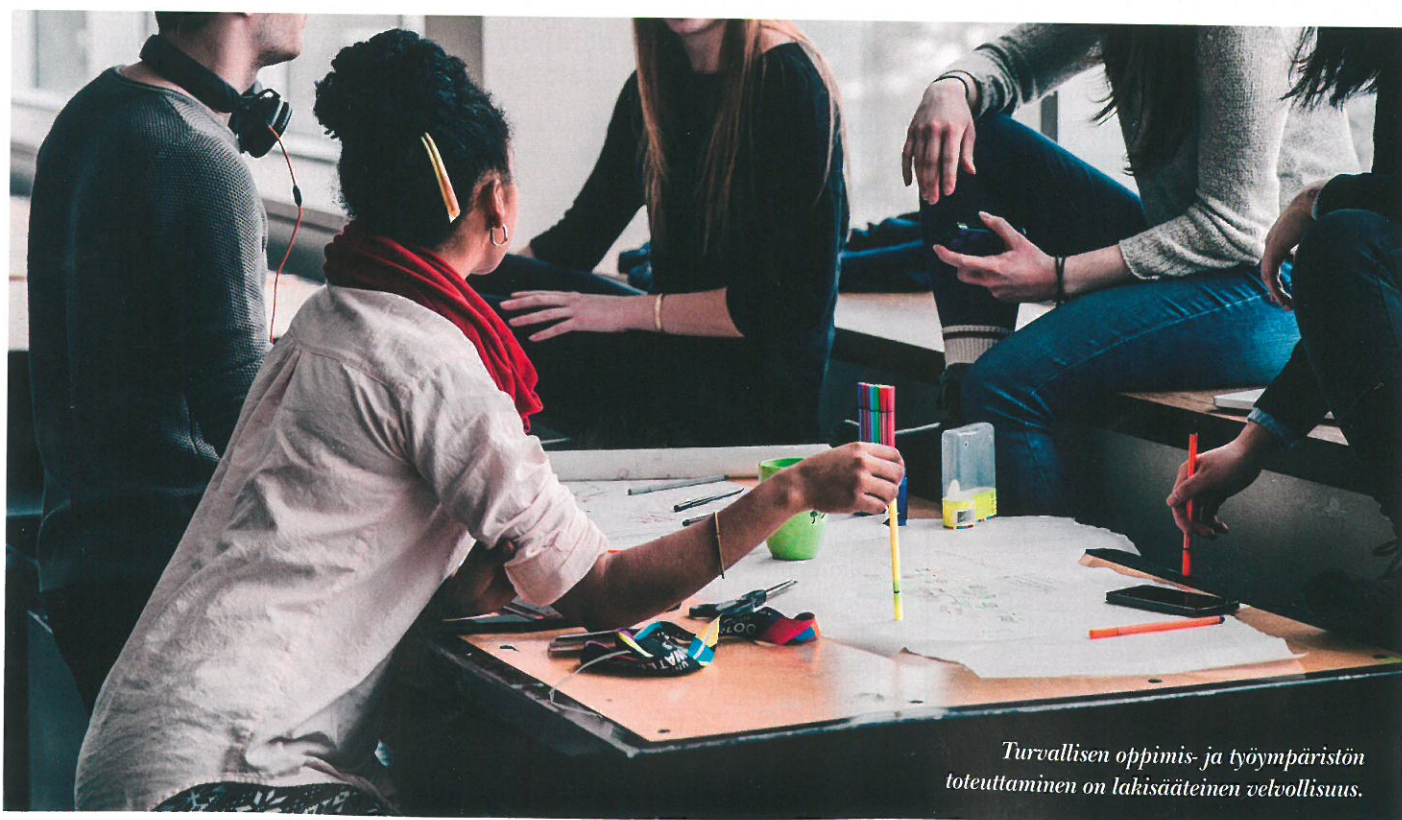
Turvallisen oppimis- ja työympäristön toteutuminen edellyttää, että oppilaitokset ja korkeakoulut oppivat tunnistamaan myös radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin kaltaisia ilmiöitä. Laurea-ammattikorkeakoulun turvallisuusjohtaja Tiina Ranta ja lehtori Soili Martikainen ovat nyt laatineet oppaan, joka auttaa koulutusorganisaatioita tunnistamaan näitä huolta herättäviä ilmiöitä ja ennaltaehkäisemään niiden toteutumista. Tässä artikkelissa tiivistetään, mistä oppaassa on kyse, sekä miten oppilaitosten ja korkeakoulujen olisi järkevää ja perusteltua toimia näiden ikävien ilmiöiden rantautuessa.

Ekstremismi kuvaa ideologiaa tai "ismiä", jonka tavoitteena on muuttaa huomattavasti yhteiskuntaa laittomilla toimilla ja politiikalla.

Radikalisaatio kuvaa toimintaa, jolla pyritään perinpohjaisiin muutoksiin yhteiskunnan poliittisissa ja sosiaalisissa suhteissa, uskonnollisissa käsityksissä, sekä moraalisisissa ja esteettisissä arvostuksissa. Radikalisaation kautta tekijät pyrkivät haastamaan jyrkällä tavalla vallitsevia oloja ja katsomuksia.

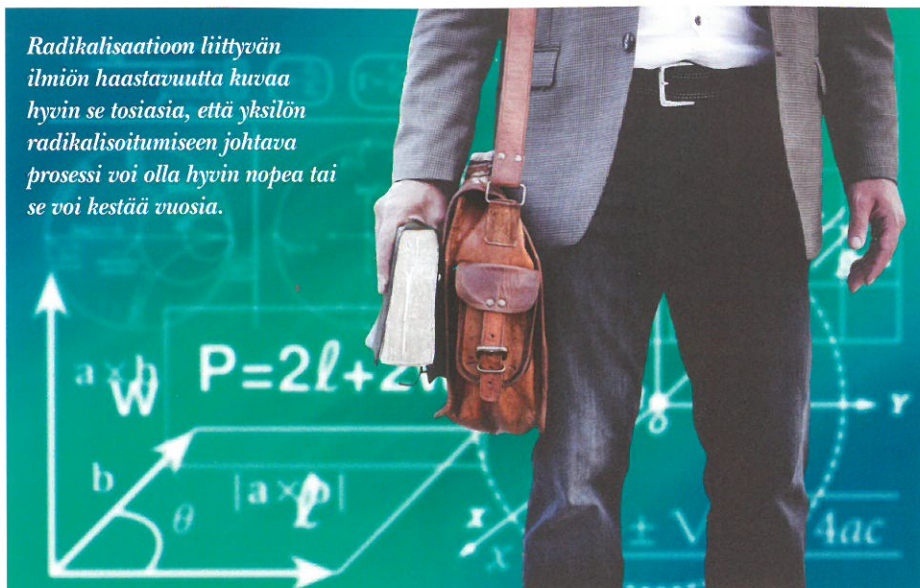
Ekstremismi ja radikalisaatio eivät automaattisesti tarkoita väkivaltaista toimintaa, vaan niillä voi olla myös

Jatkuu sivulla 40.

Turvallisen oppimis- ja työympäristön toteuttaminen on lakisääteinen velvollisuus.

Radikalisaatioon liittyvän ilmiön haastavuutta kuvaa hyvin se tosiasia, että yksilön radikalisoitumiseen johtava prosessi voi olla hyvin nopea tai se voi kestää vuosia.

positiivisia vaikutuksia yhteiskuntaan. Väkivaltaisissa muodoissaan ne kuitenkin herättävät vakavaa huolta, aiheuttavat pelkoa sekä järkyttävät yhteiskunnan turvallisuutta.

Viranomaiset estävät neljästä kuuteen joukkosurmauhkaa vuosittain

Ensimmäinen kansallinen väkivaltaisen ekstremismin toimenpideohjelma julkaistiin vuonna 2012. Vuodesta 2013 lähtien sisäministeriö on valmistellut väkivaltaisen

ekstremismin tilannekatsauksia, joiden lähteenä on käytetty tutkimustietoa, Suojelupoliisin, keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin tilannekuvaa sekä kansainvälisiä kokemuksia.

Poliisin tietoon tulee noin sata väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvää rikosta vuosittain. Arvioiden mukaan suomalaiset viranomaiset estävät neljästä kuuteen joukkosurmauhkaa vuosittain.

Vuosina 2007 Jokelassa ja 2008 Kauhaajoella jouduttiin todistamaan koko yhteiskuntaa järkyttäneitä koulusurmia. Yle Uutiset kertoi 11.11.2016, että keskusrikospoliisin mukaan koulusurmien valmistelu on Suomessa kuitenkin poikkeuksellista.

Poliisi on onnistunut myös estämään iskut Helsingin yliopistoon vuosina 2012 ja 2014.

Yksilö voi radikalisoitua hyvin nopeasti tai hitaasti

Radikalisaatioon liittyvän ilmiön haastavuutta kuvaa hyvin se tosiasia, että yksilön radikalisoitumiseen johtava prosessi voi olla hyvin nopea tai se voi kestää vuosia.

Ekstremistinen väkivalta kiihdyttää itseään ja synnyttää väkivallan laajenevan kierteen rohkaisemalla saman mielisiä. Se voi provosoida myös muita vastaiskuihin.

Väkivaltaiselle radikalisaatiolle on lukuisia syitä. Tehokkaiden, ennaltaehkäisyyn liittyvien keinojen löytäminen edellyttääkin suunnitelmallista, monipuolista ja samalla joustavaa yhteistyötä muun muassa politikkojen, päättäjien, viranomaisten, perheiden ja ystävien kesken.

Opas koko suomalaisen oppilaitos- ja korkeakoulu-yhteisön hyväksi

Ennaltaehkäisevät toimet väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi oppilaitosmaailmassa koskevat aina suurta määrää ihmisiä: henkilökuntaa, oppilaita, opiskelijoita sekä oppilaitoksissa ja korkeakouluissa vierailevia ulkopuolisia henkilöitä.

Siksi olemme Laurea-ammattikorkeakoulussa julkaisseet käytännön turvallisuustyötä tukevan oppaan ei-toivottujen ilmiöiden tunnistamiseen, ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen – toki oppaasta on hyötyä muissakin yhteisöissä. Opas on kirjoitettu havaitusta ja olemassa olevasta tarpeesta.

Koulun määriteltävä itse puuttumisen periaatteensa

Oppaan pääpaino on siinä, miten oppilaitokset ja korkeakoulut voivat itse määritellä ne periaatteet, joilla vakavaa huolta herättävään käyttäytymiseen puututaan. Keskiössä ovat tällöin esimerkiksi koulun arvot, jolloin on ratkaistava, millaista toimintaa koulu sallii tiloissaan tapahtuvan.

Jos taas jokin ei-toivottu toiminta halutaan estää, on tärkeää tehdä tästä selkokieliset ja yhdenvertaisuutta korostavat ohjeet tasapuolisesti kaikkien saataville.

Lisäksi henkilökunta tarvitsee koulu-

Opetusalan turvallisuuden tunnustuspalkinto Laureaan

Suomen Palopäällystöliitto on valinnut **Laurea-ammattikorkeakoulun** arjen turvallisuustyötä tukemaan toteutetun julkaisusarjan yhdeksi *Opetusalan turvallisuuden tunnustuspalkinnon* saajaksi *Opetusalan turvallisuusfoorumi*ssä huhtikuussa 2018.

Julkaisusarjassa on vuodesta 2016 lähtien ilmestynyt yhdeksän julkaisua.

Turvallisuusopassarjan julkaisut ovat toimittaneet ja suurimmaksi osaksi kirjoittaneet Laurea-ammattikorkeakoulun turvallisuusjohtaja **Tiina Ranta** ja lehtori **Soili Martikainen**. Osassa julkaisuja on ollut mukana myös muita kirjoittajia.

Turvallisuuspalkinnon taustalla ovat **Opetushallitus**, **Aluehallintovirastot**, **Opetusalan Ammattijärjestö OAJ**, **Suomen rehtorit ry**, **Pelastusopisto**, **Helsingin pelastuskoulu**, **Kuntaliitto**, **Suomen Palo-päällystöliitto** ja **Spek-ryhmä**.

Vinkkejä ei-toivottujen ilmiöiden tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn

Miten ennaltaehkäistä sekä puuttua radikalisaatioon ja väkivaltaiseen ekstremismiin kouluyhteisöissä:

- Ylimmän johdon tuki edellytyksenä koko tälle toiminnalle
- Riskilähtöinen turvallisuustoiminta, johon koko kouluyhteisöä kannustetaan
- Toimiva turvallisuusilmoitusmenettely kaikille kouluyhteisön jäsenille myös vakavaa huolta herättävästä käyttäytymisestä
- Säännöllisesti suunnattu raportointi ilmoitusten määrästä ja luonteesta koko kouluyhteisölle
- Hyvät ja toimivat yhteydet viranomaisiin ja tarvittaviin asiantuntijoihin
- Puuttumistoimenpiteiden kattavuus, tehokkuus ja samalla ehdoton objektiivisuus
- Henkilökunnan kouluttaminen ei-toivottujen ilmiöiden tunnistamiseen asiantuntijoiden johdolla

Pelkkä hyvä tahto ei enää riitä

Ennalta ehkäisyyn täytyy alkaa oppilaitoksen tai korkeakoulun ylimmän johdon teoilla

Hyvin organisoidussa turvallisuusjohtamisessa oppilaitoksen tai korkeakoulun ylin johto ottaa turvallisuusasiat vakavasti ja mahdollistaa turvallisuustyölle riittävät resurssit.

taitoa keskittyä riskiperusteiseen ja hyvin johdettuun turvallisuuteen.

Turvallisuudelle on asetettava yhteiset periaatteet ja tavoitteet.

Turvallisuutta ei voi ulkoistaa, mutta sitä voi ja pitää toteuttaa johdetusti, tehokkaasti ja kokonaisvaltaisesti.

Monessa oppilaitoksessa ja korkeakoulussa turvallisuus näyttäytyy valitettavasti vieläkin sirpaleisena, ja turvallisuuden uskotaan voitavan toteuttaa ilman tosiasiallisia ja riittäviä resursseja. Tällainen toiminta ei voi mahdollistaa turvallista oppimis- ja työympäristöä, jota lain mukaan kouluilta edellytetään.

Turvallisuusosaamista ja myös osaajia tarvittaisiin lisää, puhumattakaan tehokkaasta ja hyvin organisoidusta turvallisuusjohtamisesta. Sen edellytyksenä on, että oppilaitoksen tai korkeakoulun ylin johto ottaa turvallisuusasiat vakavasti ja mahdollistaa turvallisuustyölle riittävät resurssit.

Monessa oppilaitoksessa ja korkeakoulussa halutaan uskoa, että turvallisuustyö on suunnitelmallista, ja turvallisuus on hyvällä tasolla. Tuoreen tutkimuksen (Martikainen 2016) mukaan

peruskoulujen ja ammattikorkeakoulujen turvallisuustyö ei kuitenkaan täytä vielä edes turvallisuusjohtamisen perusvaatimuksia. Turvallisuusjohtaminen on edelleen sirpaleista.

Totta sen sijaan on, että hyvää tahtoa turvallisuustyön toteuttamiselle löytyy kouluasteesta riippumatta. Tahto ei kuitenkaan enää riitä varmistamaan turvallista opiskelu- ja työympäristöä, vaan tarvitaan siis systemaattista turvallisuusjohtamista.

Ensimmäiseksi lisättävä ylimmän johdon turvallisuustietoisuutta

Jotta vaatimus turvallisesta opiskelu- ja työympäristöstä toteutuisi käytännössä, tarvitaan oppilaitosten ja korkeakoulujen ylimmän johdon turvallisuustietoisuuden ja -osaamisen lisäämistä ja sitä kautta syntyvää tukea turvallisuusjohtamisen kehittämiseksi.

Lisäksi tarvitaan riittävät resurssit, jotta kouluissa olisi turvallisuusosaajia, tietoa ja

Koulujen mahdollisuus yhteistyöhön

Vuonna 2017 julkaistu **Yhteiskunnan turvallisuusstrategia** korostaa muun muassa varautumista, henkistä kriisinkestävyttä ja kaiken kattavaa yhteistyötä. Myös kouluille tämä tarjoaa mahdollisuuksia kaikenlaisen yhteistyön edistämiseksi eri toimijoiden kanssa. Oppilaitosten ja korkeakoulujen yhteistyöverkostot ovat tästä jo hyvänä esimerkkinä – turvallisuutta kehitetään yhdessä. Myös ei-toivottuihin ilmiöihin voidaan vastata parhaiten lujittamalla eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja jakamalla esimerkiksi ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen liittyviä parhaita käytäntöjä.

Oppilaitosten ja korkeakoulujen yhtenä tavoitteena pitäisikin olla systemaattisen turvallisuusjohtamisen pitkäjänteinen kehittäminen. Onneksi yhä useampi oppilaitos ja korkeakoulu ovat ymmärtäneet tämän merkityksen. ■

tusta esimerkiksi siihen, millaiset asiat tai vaikkapa käyttäytymisen piirteet ovat tärkeitä ilmoittaa eteenpäin. Tärkeää on myös muistaa, ettei koulun henkilökunnan tehtävänä ole analysoida, vaan tehdä havaintoja ja ilmoittaa niistä sovitulla tavalla eteenpäin.

Ilmoitusten käsittely kuuluu asiantuntijoille

Koulun on suunniteltava ja toteutettava turvallisuusilmoitusmenettely, jota kautta

myös kaikki huolta herättävää käyttäytymistä koskevat havainnot päätyvät nimen asian tuntijan käsiteltäväksi.

Ilmoitusmenettelyn on oltava turvallinen, ja ilmoitukseen liittyvien tietojen on oltava ainoastaan niiden henkilöiden hallinnassa, joilla on lain mukaan oikeus arkaluonteisen tiedon käsittelyyn.

On tärkeä ymmärtää myös se, ettei kenenkään tahansa koulun henkilökuntaan kuuluvalla ole tätä oikeutta.

Arkaluonteisen tiedon käsittelyn huo-

rellisuutta ei voi koskaan korostaa liikaa. Myös välitön asiaan puuttuminen ja oikean, sekä puolueettoman ja riippumattoman ratkaisun löytäminen ovat paitsi ilmoituksen kohteena olevan oikeus, myös koko kouluyhteisön etu.

Ilmoituksesta mahdollisesti seuraavien puuttumistoimenpiteiden kattavuus,

tehokkuus ja samalla ehdoton riippumattomuus ja puolueettomuus edistävät myös osaltaan turvallista opiskelu- ja työympäristöä.

Koululla on oltava apunaan myös toimivat viranomaisverkostot, joille perustelun huolen voi jakaa. Tässäkin on tärkeää suunnitella etukäteen yhteistyön väylät, jotta ne ovat saatavilla, kun niitä tarvitaan.

Paras tilanne olisi, jos arjen toimintaan, työ- ja opiskeluympäristön turvallisuuteen ja viihtyvyyteen liittyviä ilmoituksia saataisiin laajasti, ja koulun johto tukisi tätä toimintaa näkyvästi omilla kannanotoillaan.

Kouluyhteisölle säännöllisesti suunnattu raportointi ilmoitusten määrästä ja luonteesta toisivat luottamusta menettelyä kohtaan. Näin jokainen yhteisön jäsen voisi myös kokea ilmoituksen arvokkaana ja yhteistä hyvää edistävänä tekona. (Ranta & Martikainen 2018, 76.)

Myös Suomessa huolestuttavia ilmiöitä

Radikalisaatioon ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä ilmiöitä on valitettavasti päästy todistamaan myös Suomessa. Näihin ilmiöihin varautuminen onkin myös jokaisen koulun tehtävä.

Samoin myös radikalisaation ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy, tunnistaminen ja mahdollinen puuttuminen ovat tärkeässä osassa jokaisen oppilaitoksen ja korkeakoulun arjen turvallisuustyötä. Kouluissa tarvitaan tänä päivänä vahvaa turvallisuusosaamista, jotta näiden ei-toivottujen ilmiöiden toteutumista voidaan ensisijaisesti ennaltaehkäistä. ■

Laurean opas on laadittu tukemaan koulutusorganisaatioiden käytännön turvallisuustyötä. Opas on ladattavissa maksutta osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-480-4>

Sanastoa

Ekstremismin, radikalisoitumisen ja terrorismin käsitteistö ei ole vakiintunutta, ja käytössä on useita erilaisia määritelmiä. Laitimassamme käytännön oppaassa käytämme käsitteitä alla kuvatuin määritelmien.

Ekstremismi tarkoittaa ideologiaa tai "ismiä", jonka tavoitteena on muuttaa huomattavasti yhteiskuntaa laittomilla toimilla ja politiikalla (sisäministeriö 2017, 10–11).

Ekstremistinen rikos on väkivaltarikos, väkivaltaan yllyttävä rikos tai väkivallalla uhkaus, jonka motivaatio liittyy tekijän aatemaailmaan (sisäministeriö 2017, 10–11).

Kohdennettu väkivalta on tarkoituksellista, tahallista ja suunniteltua väkivaltaa, jossa kohde valitaan etukäteen. Siihen ei yleensä liity tunnekihtymystä, ja sen kohteena on tyypillisesti henkilö tai henkilöt, rakennus tai jonkin institutionaalinen kohde (Hynninen & Stenberg 2013).

Radikalismien avulla pyritään yhteiskunnassa perinpohjaisiin muutoksiin poliittisissa ja sosiaalisissa suhteissa, uskonnollisissa käsityksissä, moraalisisissa ja esteettisissä arvostuksissa. Vallitsevia oloja ja katsomuksia haastetaan jyrkällä ja ainakin joltakin kannalta perinpohjaisella tavalla.

Radikalismi pyrkii vahvistumaan taloudellisilla ja sosiaalisilla epävarmuusalueilla tai ryhmissä, jotka on syrjäytetty normaalista poliittisesta yhteistyöstä (Laitinen & Lumio 2009, 21; Nygård 1982, 1–2.)

Radikalisoituminen on käyttö- tai asiayhteyteensä sidonnainen ilmiö, ja radikalisoitumiseen vaikuttavat globaalit, poliittiset, ideologiset, sosiologiset ja psykologiset tekijät (Schmid 2013, 5).

Radikalisoituminen on prosessi, jossa henkilö omaksuu radikaaleja tai äärimmäisiä periaatteita ja näkemyksiä. Hän alkaa hyväksyä toimintatapoja, jotka eivät ennen radikalisoitumista olisi olleet mahdollisia valintoja. **Radikalisoituminen ei välttämättä tarkoita väkivallan käyttöä**, ja siksi on erotettava toisistaan radikalisoituminen ja väkivallan käytön hyväksyvä radikalisoituminen.

Radikalisoituminen tähtää kauaskantoisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Se voi jopa olla yhteiskuntaa eteenpäin vievä voima, jonka raja kulkee siinä pisteessä, jossa väkivalta hyväksytään vaikuttamiskeinoksi (Laitinen & Lumio 2009, 21; Nygård 1982, 1–2.)

Radikalisoitumisprosessin voi käynnistää yksittäinen tapahtuma tai se voi käynnistyä esimerkiksi pitkäaikaisesta tyytymättömyydestä (Laitinen & Lumio 2009, 22–39).

Tiina Ranta ja Soile Martikainen

Lähteet

- Ammattikorkeakoululaki (932/2014)
Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017)
Perusopetuslaki (628/1998)
Yliopistolaki (558/2009)
Työturvallisuuslaki (738/2002)
Kauppila, M. 2016. *Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäiseminen Suomessa*. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu -tutkielma.
Martikainen, S. 2016. *Development and Effect Analysis of the Asteri Consultative Auditing Process – Safety and Security Management in Educational Institutions*, Lappeenranta teknillinen yliopisto
Martikainen, S. & Ranta, T. 2016. *Kokeilukulttuurilla uutta osaamista koulutusorganisaatioiden turvallisuusjohtamiseen*. UAS Journal, Journal of Finnish Universities of Applied Sciences, nro 3.
Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016. *Suomalaisnuoret edelleen huipulla*
Ranta, T. & Huovila, E. 2015. *Myönteinen ilmapiiri ja yhteinen tahtotila Laurea-ammattikorkeakoulun ja kirjaston turvallisuuden kehittämisen lähtökohdina*. UAS Journal, Journal of Finnish Universities of Applied Sciences, nro 1
Ranta, T. & Martikainen, S. 2015. *Uutta puhtia oppilaitosten turvallisuusjohtamiseen*
Martikainen, S. (toim.). *Arjen ennakoiva turvallisuusjohtamisen oppilaitoksissa*, 2015. Laurea julkaisut 53. s. 9–12.
Ranta T., Martikainen S. 2018. *Opas radikalisaation ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyyn sekä puuttumiseen oppilaitoksissa ja korkeakouluissa*. Laurea julkaisut 88. Laurea-ammattikorkeakoulu.
Reiman, T. & Oedewald, P. 2008. *Turvallisuuskriittiset organisaatiot: onnettomuudet, kulttuuri ja johtaminen*. Helsinki: Edita
Sisäasiainministeriö, 2012. *Tavoitteena eheä yhteiskunta – Kansallinen toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi*, Sisäasiainministeriön julkaisusarja 26/2012
Sisäministeriö, 2016. *Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyyn toimenpideohjelma*. Sisäministeriön julkaisu 15/2016
Sisäasiainministeriö, 2017. *Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 2017*, Sisäministeriön julkaisu 3/2017
Simola, A. 2005. *Turvallisuuden johtaminen esimeistytönä, tapaustutkimus pitkäkestoisen kehittämishankkeen läpiviennistä teräksen jatkojalostustehtaassa*. Väitöskirja. Oulun yliopisto.
Turvallisuusneuvosto, 2017. *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017*
Yle Uutiset, 7.5.2014. *Kahden epäillään valmistelleen surmia Helsingin yliopistossa*
Yle Uutiset, 23.7.2016. *Poliisitarkastaja: Suomessa estetään vuosittain noin neljästä kuuteen joukkoampumisuuhkaa*
Yle Uutiset 24.8.2017. *Poliisitutkinta: Turun epäilty puukottaja radikalisoitui tässä kuussa*
Yle Uutiset 11.11.2016. *Tutkija: Poliisin keinot koulusurmien estämiseksi toimineet – epäilty koulusurman valmistelu tänään kärräillä*